

Лонська І. О.,
викладач української мови та літератури
кафедри української лінгвістики, літератури та методики навчання
Харківського коледжу Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

СПЕЦИФІКА ВИРАЖЕННЯ КОНЦЕПТУ ЛЮБОВ У ПОЕЗІЇ МИКОЛИ ВОРОНОГО ТА ДМИТРА ЗАГУЛА

Анотація. У статті аналізуються особливості вираження концепту у творчості поетів першої половини ХХ століття Миколи Вороного та Дмитра Загула. Письменники майстерно використовують слова на позначення концепту для зображення внутрішнього світу ліричного героя. Досліджується характерне слововживання семи любов у найрізноманітніших лексичних виявах.

Ключові слова: концепт, поетична мова, сема, слововживання, суб'єктивно-експресивна оцінка.

Постановка проблеми. Сучасна філологія розвивається у напрямі антропоцентризму, тому дослідження загальнолюдських концептів особливо на часі.

Концепт *ЛЮБОВ* є загальнолюдським, бо сприяє вияву найкращих сторін людської душі. Почуття любові було, є і буде вічним. Феномен любові проходить через усе наше життя. До вербалізації прекрасного почуття любові зверталися митці всіх часів. Вони і змальовували, і прославляли, і оспівували його у поетичних творах. Саме любов є духовним началом у всіх людських стосунках, тому ця тема завжди залишається актуальною.

Метою статті є розгляд специфіки вираження концепту *ЛЮБОВ* у поезії Миколи Вороного та Дмитра Загула.

Виклад основного матеріалу. Над проблемою омовлення концепту любов розмірковувало багато відомих українських діячів культури. Сергій Єфремов, аналізуючи цю проблему на основі української народної поезії, писав: «Така зворушлива чистота почувань надає надзвичайно глибокого еротичного характеру українській народній поезії – надто пісням про кохання, таким же в масі своїй чистим і високим навіть тоді, коли торкаються подій із самої природи своєї, на людський погляд стидких і сороміцьких» [1, с. 21].

Зокрема Володимир Винниченко, перебуваючи в Будапешті, у щоденнику від 7 квітня 1918 року писав: «Кохання – це зойк крові, це бездумний, непереможний голос тіла, це наказ вічності, яка не допускає опору собі... Любов – це встання, це просякання до найтемніших куточків однієї істоти другою...» [1, с. 31].

Саме тому можна зробити висновок, що українська інтимна лірика – найщиріша, найспівучіша, найбагатша, і найправдивіша. Поети здебільшого передають чудовою мовою свої емоції, які «матеріалізуються» (тут це книжне слово доречне) і линуть до інших людей, «заряджають» їх тим духовним станом, який пережив поет. Тому, на мою думку, спілкування з поезією збагачує духовний світ людини, урізноманітнює його і, неодмінно, додає йому шляхетності.

У Великому тлумачному словнику української мови любов описується як: «1. Почуття глибокої сердечної прихильності до особи іншої статі; кохання (у 1 знач.) // *перен.* Той, кого люблять (у 2 знач.). // Стосунки між чоловіком і жінкою, викликані сердечною прихильністю. // розм. Інтимні стосунки з особою іншої статі. 2. Почуття глибокої сердечної прив'язаності до кого-, чого-небудь. // Глибока повага, шанобливе ставлення до людини. // Глибока приязнь, викликана родинними зв'язками. // *перен.* Той, кого люблять (у 1 знач.). 3. до чого. Інтерес до чого-небудь. // Внутрішній духовний потяг до чого-небудь. // Пристрасть до чого-небудь» [2, с. 564].

Мабуть, немає жодного письменника, який би не писав про любов. Пояснити це дуже просто – любов багато значить у житті людини. Дійсно, це почуття, як жодне інше, прагне висловлення і тому найчастіше спонукає до самовираження, надихає на творчість.

На мою думку, любов, у тому разі, коли вона дійсно справжня, – це важке випробування. Таке почуття ніколи не покине людину, які б не були обставини. Їй байдужі відстань, час, вік, розставання.

У своїй поезії «Талісман» Микола Вороний доводить, що любов – це талісман, який необхідно дуже ретельно оберігати, як найцінніший подарунок долі:

*Любов – це талісман,
Урочий подарунок...
Любов – це талісман,
Що кидає в туман
Замріяних пестунок,
Чіпнувши серця струнок,
Веде в шалений тан!
Любов – це талісман,
Це той заклятий стан,
Коли снує малюнок,
Химерний візерунок
В душі у нас ...шайтан!
Любов – це талісман,
Це той заклятий стан,
Любов – це талісман [3, с. 139],*

адже за словником «талісман – предмет або явище, що за народними уявленнями має чудодійну силу й приносить його власникові щастя, удачу, оберігає від небезпеки» [2, с. 27].

Оберігаючи цей талісман, автор відчуває і не розуміє, що з ним щось діється, і у поезії «Що зі мною таке...» намагається у усьому розібратися:

*Що зі мною таке, я ніяк не збагну:
Мов я в серці ховаю якусь тайну.
Виринають, зникають, заледве мигтять,
Буцім крилами ті херувими тремтять.
Як в тумані блуджу, не отямлюсь од сну:
Що зі мною таке, не збагну, не збагну!.. [3, с. 109]*

автора охоплює розгубленість, бо кохання було загублене, і це доводить його до безумства, навіть уві сні він не знаходить спокою, просить не розвіяти, а вберегти його:

*Ночі, ночі
Ті різдвяні!
Очі, очі
Ті кохані!
Ви той скарб мого життя,
Що беріг я, що леліяв,
Щоб його десь не розвіяв,
Холод забуття [3, с. 56].*

Лише у снах залишився образ коханої, образ тієї, що приносить йому щастя, образ єдиної, якій прагнув сказати найпотаємніше слово «люблю», а прокинувшись, його знову оточує жорстока дійсність, і тому з великим болем кричить «**Чи не досить!..**»

*Чи не досить вже ілюзій
І даремних мрій?
Хвилювання, сподівання,
Страчених надій.
Вирви з серця геть кохання!
А коли сього
Не захоче серце – разом
Вирви і його [3, с. 96].*

він готовий позбутися того чарівного талісмана, що нещодавно приносив щастя, а зараз несе лише «хвилювання, сподівання страчених надій», настільки сильний залишився слід від кохання, що автор пропонує не лише «вирвати» його із серця, а й вирвати разом з ним і серце, щоб швидше загоїлась сердечна рана і не ятрила душу.

Натомість Дмитро Загул намагається втихомирити серце, намагається заспокоїти його, просить якнайшвидше прийняти ту жорстоку реальність, що «пережитого більше не вернеш»:

*Тихше, серце моє!
Хай остання хвилинка кохання
Пролетить, прошумить непомітно!
Хай остання пісня-зітхання
Загомонить і пропаде безслідно!..
Тихше, серце моє!..
Лиш розбилися мої сподівання.
Казка-щастя так гарно скінчилась...
Тихше, серце моє! –
То розбилась найкраща надія
Пережитого більше не верне...
Тихше, серце моє! [4, с. 18]*

Ліричний герой не порівнює своє страждання зі смертю, він лише знає про те, що прийде час, закінчиться ця чудова казка.

Для підсилення смутку автор використовує складні словоформи, щоб точніше розкрити внутрішні переживання. Наприклад, словоформа «*пісня-зітхання*» вказує на те, що час пролетить дуже швидко, як зітхання, ніби одна невеличка мить, а пісня завжди має кінець, але кінець з надією на краще, адже пісня завжди красива, захоплююча, але швидкоплинна.

Натомість «*казка-щастя*» несе у собі лише позитивне, оптимістичне начало, бо в будь-якій казці добро перемагає зло, казка завжди має щасливий кінець, а складник щастя ще й підсилює і дає велику надію ліричному герою на те, що обов'язково буде так, як він задумав, що кохання залишиться вічним, незабутнім.

Дмитро Загул настільки мріяв про любов, а вона принесла йому лише:

*Образ реального з вічними цілями
В серці в кусочки розбився [4, с. 27].*

У поезії «**Забудь, що серце пережило...**» автор звертається до свого серця з проханням:

*Забудь, що серце пережило,
Забудь, що марилося колись!
Щоб знов не затужило
І сльози вдруге не лились! [5, с. 67]*

Щоб швидше загоїлась сердечна рана він звертається до могутньої сили слова з надією, що стане легше, що біль відійде:

*Де взяти слів таких жагучих,
Таких нечуваних проклять?
І біль тих ран моїх пекучих
В слова співучі переллять.
Щодня, щовечора, щоранку
Зітхає серце те слабе
І хоч квітить безперестанку,
Не може зрушити тебе [4, с. 20].*

Почуття любові пробуджує в людині все найкраще, приносить радість і щастя, надає сил і наснаги. Ліричний герой готовий здійснити нечуваний подвиг для коханої.

Природно, що кожна людина має за свій вік побудувати у своєму серці «храм любові», знайти місцину для цієї значної споруди. А якщо збудували, то кінцею необхідно цей «храм» зберегти, а це набагато складніше, ніж побудувати. Як говорив Г.С. Сковорода: «Спочатку сам ти маєш полюбити, щоб тебе могли полюбити інші... Любов виникає з любові...»

Тож справжня любов – це велике надбання людини. Вона формує особистість, визначає її сутність: вона стає головним випробуванням у житті Людини, робить її щасливою або нещасною. То чи існує справжня любов сьогодні? Мабуть, що так, оскільки й зараз люди продовжують здійснювати героїчні та безглузді вчинки задля любові і готові страждати від цього. Це й робить їх людьми.

Висновки. Отже, різноманітне вираження концепту *ЛЮБОВ* у поезії дає можливість увиразнити думки і виявити як позитивні, так і негативні суб'єктивно-експресивні оцінки поетової душі.

Перспективним видається дослідження асоціативного поля концепту *ЛЮБОВ*.

Література:

1. Томенко М.В. Теорія українського кохання. – Київ : Основа, 2002. – С. 21-31.
2. Словник української мови: в 11 томах / (ред. коллег. І. К. Білодід та ін.). – Київ : Наукова думка. – Том 4, – 1973. – С. 564; Том 10, – 1979. – С. 27.
3. Вороний М. Твори. – Київ. – 1989. – 168 с.
4. Загуд Д. Поезії. – Київ. – 1966. – 184 с.
5. Загуд Д. Поезії. – Київ. – 1990. – 326 с.

Лонская И. А. Специфика выражения концепта ЛЮБОВЬ в поэзии Николая Вороного и Дмитрия Загула

Аннотация. В статье анализируются особенности выражения концепта в творчестве поэтов первой половины XX века Николая Вороного и Дмитрия Загула. Писатели мастерски используют слова для обозначения кон-

цепта для изображения внутреннего мира лирического героя. Исследуется характерное словоупотребление семы любовь в разных лексических проявлениях.

Ключевые слова: концепт, словоупотребление, поэтический язык, сема, субъективно-экспрессивная оценка.

Lonskaya I. Specification of expression of LOVE concept in poetry of Nikolai Voronoi, Dmitry Zaguly

Summary. The article analyzes the peculiarities of expressing the concept in the works of poets of the first half of the XX century Mykola Vorony and Dmytro Zagula. The writers masterly use words on denotation of concept for verbalization of the inner world of lyric hero. The use of sem love in a variety of lexical expressions is studied.

Key words: concept, poetic language, sem, word-formation, subjective-expressive estimation.